

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Младен Влашки,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Пловдив

Относно конкурс за професор по професионално направление 2.1 Филология (История на културата на немскоезичните страни), обявен в ДВ, бр. 96 от 17.11.2023 г. с кандидат доц. д. ф. н. Мария Илиева Ендрева-Черганова

В конкурса за професор по професионално направление 2.1 Филология (История на културата на немскоезичните страни) има един кандидат, д. ф. н. Мария Илиева Ендрева-Черганова, доцент в СУ "Св. Климент Охридски", Факултет по класически и нови филологии, катедра "Германистика и скандинавистика" (ръководител катедра).

Доц. Ендрева-Черганова има богата научна и преподавателска дейност. Творческата ѝ продукция е разнообразна и оригинална. Тя е автор на четири самостоятелни монографии и една в съавторство, десетки статии и студии, съставителства на научни сборници, ръководител на един международен, три национални научни и образователни проекта и участник в други, главен редактор е на реферираното списание „Германистика и скандинавистика“. Участието ѝ в няколко национални и международни съюза с ясен гераминситчен профил я представя като учен с много добри международни професионални контакти.

За конкурса са представени една монография и двадесет статии (4 на български език и 16 на немски). Необходимо е да се отбележи, че депозираните научни трудове, публикувани в страната и в чужбина, отговарят категорично на профила на обявения конкурс. Представено е убедително сведение за цитирането на нейни научни статии и разработки, което е показател за сериозността на научноизследователската дейност на доц. д. ф. н. Мария Ендрева-Черганова. Бих желал да отбележа и прецизността при изготвянето на документалната част от процедурата в нейната систематизираност и логическа подреденост на депозираните материали, което от своя страна е индикатор за отговорността, с която кандидатът се е отнесъл към настоящата процедура. Преподавателската и научноизследователска биография на кандидата доц. д. ф. н. Мария Ендрева-Черганова недвусмислено показва, че тя се е посветила на университетската педагогическата кариера и я разгръща както като учен, така и като преподавател, което е видно от актуалните лекционни курсове и семинари, който тя води. Критериите по

минималните национални изисквания за заемане на длъжността „професор“ са напълно покрити.

Всички представени трудове напълно съответстват на тематиката на конкурса. В тях се наблюдава както обвързването на аналитични наблюдения върху творби на немскоезични автори с широкообхватни теми на културологичното разбиране за отделни епохи, така и отношение към методологията на трансфер на познание, трансфер който доц. д. ф. н. Ендрева и практически осъществява по отделни теми между българското и немскоезичното изграждане на образ на света от гледна точка на културната история. Публикациите разкриват един задълбочен учен, който познава много добре областта, в която работи, развива оригинални идеи, умее да открива и разгръща интересни проблематики и да аргументира в дълбочина и многостранност разработваните теми. Всички публикации се отличават едновременно с голяма компетентност и с приносен характер по темите си. Доц. д. ф. н. Ендрева е изградила свой стил, чрез който научно убедително и много разбираемо представя темите на своя изследователски интерес и успява да създава и трансферира научно обосновано познание в сферата на немската култура, с акцент върху литературата и на културологичните измерения в българо-немските отношения.

Това е изразено особено ясно в основната монография, представена за конкурса, „Наративите в немската култура по времето на Реформацията (1517-1648)“, 512 с., УИ „Св. Климент Охридски“, 2023, ISBN :/ 978 954 07 5809 1). В уводната част на изложението по темата авторката ясно определя целта на монографията – да попълни една празнота в българското знание за „културните импликации на водещи идеи от времето на Реформацията“. Тъкмо тази цел, която определено е постигната, определя и характера на труда. Той трябва да има трансферен характер в посока от немската научна и изследователска мисъл и нейния текстови корпус към българското познание по темата, което при коректния преглед на неговите конкретизации от страна на Мария Ендрева може да бъде определено като крайно минимално, и напълно несистемно. Огромната диспропорция между обема и качествата на немското познание и на българското по темата е изисквало авторски решения, които да осъществят трансфера по принципите, които развива от около двайсетина години един научен кръг около езиковедите Герт Антос и Сигурт Вихтер за трансфер на познание между специалисти и неспециалисти. Още повече, че публикацията няма за цел да остане затворена в тясното научно пространство на историци, философи, теолози, литературоведи или друг тип

специалисти, които впрочем, ако работят по тази проблематика, обработват наличното познание с помощта на чужди езици. В контекста на тази изходна за начинанието ситуация на преден план излизат подборът на сигурните немскоезични източници (селекцията), организирането на видовете познание (историческо, теологично, изкуствоведско и т.н.) в единно изложение и превод на различните методологии с тяхната терминология при добиването и изразяването на познанието в една нова надредна методология, която да води до разбираемо възприятие в целевата среда, която не разполага с базисно познание по тематиката (с ясен акцент върху контекстуализирането). Впрочем пред това предизвикателство е изправен всеки университетски преподавател, особено когато заниманията му са интердисциплинарни, сравнителни или трансферни. Бих желал да отбележа, че тъкмо с тази задача Мария Ендрева се е справила изключително прецизно. Тоест предложената за процедурата монография много ясно очертава овладените от авторката й умения и компетентности, необходимо присъщи на един бъдещ професор по история на културата на немскоезичните страни.

Аргументи за това твърдение намирам в обосноваването в първата глава на книгата „Увод“ (с. 11-29) методология и структура и реализацията им след това в цялостното изложение. След първоначалното решение, изложението да използва технологията на културно-историческия разказ (експлицитно заявено на стр. 27), е трябвало да се намери фокусиращ и спояващ способ. Като се опира на методологията на Никлас Луман за оперативния характер на всяка една система (комуникация), Ендрева го открива във формулировката за „наротив“ (използвана синонимно близо до разбирането за дискурс), разбран като езиково формулирана основна мисъл, която не само „спомага(т) за редуцирането на комплексността на света, за да се постигне комуникацията на системите“ (с. 20), но и прави възможно свързването на отделни събития от различен системен разред в единен разказ. Разказът от този вид следи, тъй да се каже, основният епохален сюжет, при което в определени моменти могат да се включват конкретни истории: „Конкретното и абстрактното се сливат в наротивите, които разказват за властта и довеждат съответните идеи до съзнанието на елитите и на масовата публика“ (с. 22). След определянето на проследяваните наротиви (на стр. 25 и 26), сред които доминират тези на властта и на протеста в тяхната взаимнообвързаност (на тях е посветена изцяло II глава и се доразвиват в X, XI и XII гл.), а важно място заемат и наротивите на толерантността (IX и X) и по-специфично германските – протонационалистичният (в

почти всички глави) и този за подчиняване на маргиналното и малцинственото за назидание (X гл.), методиката се прилага в разгръщането на изложението в следващите 11 глави. В него са включени и два екскурса, които отвеждат към по-ново време (Образът на Лутер през XIX и XX век) или към други културни територии (Поглед към България, осъществен в четири хипотези), което кореспондира с коректното схващане на авторката, че наративи, възникнали в епохата на Реформацията като тези за индивидуализма, за капиталистическото мислене и за толерантността са валидни и днес и спомагат за разбирането и на модерността (с.29). Ярък пример за това как функционира разработената от Мария Ендрева методика представляват например страниците около събора във Вормс (с. 123-131) или цялата глава VI. На това място изразявам съгласието си със самопреценката на авторката, че „формулирането на тези наративи като вид социално говорене и разглеждането на случилите се събития през тях не се среща досега в изследователската литература на немски и български език“ (с. 28).

Основна характеристика на изложението е съчетаването на познание от реферирани изследвания (отчасти и чрез цитиране, но винаги придружени с коментар за тяхната историческа и методологическа принадлежност, чрез което се експлицира селективния подход на авторката - например начините на четене на 95-те тезиса на Лутер не само от неговите съвременници, но и от учени като историка Фолкер Райнхарт, от евангелския теолог Юлиус Кьостлин или от католическия теолог Ервин Изерло с. 110-117, или на страниците, посветени на Женева като Божия град и възникването на дисциплинарния наратив и диаметрално различните оценъчни подходи към този феномен във времето с.300-309); наблюдение и цитиране на основни текстове от епохата (в по-голямата си част в коректни преводи на авторката от немски, а където е необходимо и със съответния снимков материал – при изкуството и архитектурата), в които са заложили началата и интерпретациите на основните наративи; привличане на конкретни примери, които изясняват отделни контекстуални мотиви (най-вече в биографичен план като например сифилиса на Улрих фон Хутен като болест на епохата и обяснение защо трудът му за гуаяка, а с него и името му, са широко разпространени в Европа (с.211-213) или напр. за ролята на малкия ледников период и отражението му при изхранването, облеклото, остъкляването в архитектурата и т.н. с оглед причините, които водят до 30-годишната война с. 433-438). При тази техника на конструиране на изложението важна роля за ориентирането на читателя играе и годината, в която е публикувано съответното подбрано за реферирание изследване, но тук може да се стигне до неясноти и затруднения

поради отбелязването най-вече на годината на изданието, което ползва авторката, а не и на първото издание. Но това мое рецептивно усещане навярно е провокирано по контрастен принцип от иначе много ясната и прегледна логика в подкрепа на разбирането, която се основава на използването на принципа на централната перспектива при работата с доказателствения материал и с експлицираната от авторката съдържателна кореспонденция между отделните глави.

Нека приключи наблюденията си върху представения за процедурата основен труд с преценката, че Мария Ендрева-Черганова по един близък до най-позитивното от духа на наблюдаваната епоха подход чрез създаване на метод и неговото последователно провеждане постига целта, която си е поставила като изследовател – научно коректно да трансферира като разбираемо за българския читател познанието за едно комплексно епохално културно-историческо съдържание, което до този момент е почти непознато за него.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След като се запознах с представените в конкурса материали и научни разработки и анализирайки тяхната значимост и съдържащите се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, потвърждавам, че **доц. д. ф. н. Мария Илиева Ендрева-Черганова отговаря изцяло на законовите изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ и препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди титлата „професор“ и да предложи на Факултетния съвет на Факултета по класически и нови филологии на СУ избирането на доцент д. ф. н. Мария Илиева Ендрева-Черганова за „професор“ по специалност 2.1. Филология (История на културата на немскоезичното пространство).**

07.03.2024 г.

Член на Научното жури:

Пловдив

доц. д-р Младен Влашки